

Handläggare
Karin Johansson
Telefon: 0850801449

Till
Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd
2020-04-23

Översyn av yrket personlig assistent

Remiss från Kommunstyrelsen, dnr KS 2020/512

Förslag till beslut

Remissen besvaras med förvaltningens tjänsteutlåtande.

Sammanfattning

Regeringen beslutade 2018-06-28 att uppdra åt en särskild utredare att göra en översyn av yrket personlig assistent. I översynen har ingått att undersöka hur arbetsförhållanden, det vill säga arbetsvillkor och arbetsmiljö, ser ut för personliga assistenter hos arbetsgivare i olika sektorer. Förvaltningen anser att de förslag som utredningen tar upp är viktiga och betydelsefulla i det fortsatta arbetet med personlig assistans. En viktig del är att låta de privata arbetsgivarna ansvara för sin personals sjuklönekostnader på samma sätt som i alla andra branscher. Idag är det kommunen som står för sjuklönekostnader hos de privata assistansföretagen. Sedan 2011 krävs tillstånd från IVO för att bedriva personlig assistans. Det är av stor betydelse att uppföljning av de företag som bedriver assistans utvecklas och förbättras för att säkerställa att den personliga assistansen bedrivs med god kvalitet.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har remitterat den statliga utredningen Översyn av yrket personlig assistent (SOU 2020:01) till bland annat Rinkeby-Kista, Skärholmen och Älvsjö stadsdelsnämnder. Yttrande ska lämnas senast 2020-05-05.

Regeringen beslutade 2018-06-28 att uppdra åt en särskild utredare att göra en översyn av yrket personlig assistent. Som särskild utredare utsågs generaldirektör Lars Löw.

Utredningens uppdrag har varit att göra en översyn av yrket personlig assistent. I översynen har ingått att undersöka hur arbetsförhållanden, det vill säga arbetsvillkor och arbetsmiljö, ser ut för personliga assistenter hos arbetsgivare i olika sektorer. De personliga assistenterna kan vara anställda av kommuner, privata

företag eller kooperativ eller hos assistansanvändare som anställer sina egna assistenter.

I utredningens uppdrag har också ingått att undersöka vilka arbetsuppgifter som kan ingå i yrket personlig assistent och hur behoven av kompetens tillgodoses. Utredningen har haft i uppdrag att vid behov lämna förslag på åtgärder som syftar till att arbetsförhållanden för personliga assistenter säkras samtidigt som den assistansberättigades självbestämmanderätt och integritet respekteras.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för äldre, funktionsnedsättning och socialpsykiatri. På grund av den korta remisstiden har det inte varit möjligt att inhämta synpunkter från det lokala funktionshinderrådet.

Ärendet

Den statliga utredningen är omfattande och nedan följer en kort sammanfattning av vissa delar.

Två tredjedelar av assistenterna är anställda av privata anordnare

Det finns omkring 100 000 personliga assistenter. Många är timanställda och arbetar deltid. Sedan personlig assistans infördes 1994 har både antalet assistansanvändare och det genomsnittliga antalet assistanstimmar per användare ökat kraftigt. Idag arbetar två tredjedelar av de personliga assistenterna hos privata assistansbolag.

Lagar om personlig assistans och arbetsrätt kan kollidera

Försäkringskassans respektive kommunens beslut om personlig assistans utgår från en bedömning av den enskildes behov. Det är den assistansberättigade eller dennes företrädare som ansvarar för den dagliga arbetsledningen av assistenten och som avgör hur arbetsuppgifterna ska planeras och utföras. Assistansanvändarens självbestämmande är ett centralt mål med personlig assistans. Anställningsvillkoren är ofta osäkra och många är anställda så länge assistansuppdraget varar. Uppsägningstiderna är vanligen 14 dagar.

Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltning
Administrativa avdelningen

Borgarfjordsgatan 14
Box 7049
164 07 Kista
Växel 08-508 01 000
Fax
rinkeby-kista@stockholm.se
stockholm.se

Brister i arbetsmiljön och risk att det inte påtalas

Riskerna i arbetsmiljön för personliga assistenter liknar de som finns i omsorgsyirken i stort. Det beror framförallt på att assistenternas arbetsplats ofta är i någon annans hem och att de ofta arbetar utan kollegor och chefer. Personliga assistenter kan vara

osäkra på vilka arbetsuppgifter de är skyldiga att utföra. Om det uppstår problem eller diskussioner med assistansanvändaren eller närstående kan stödet från arbetsgivaren brista. Arbetsledningen kan också se olika ut och styrs av hur assistansanvändaren vill ha det och hur assistansanordnaren har organiserat sin verksamhet.

Introduktion och kompetensutveckling

Personliga assistenter har vissa arbetsuppgifter som kräver särskild kunskap och kompetens. De arbetsuppgifter det framförallt handlar om är stöd vid kommunikation med andra, aktiv tillsyn och stöd vid egenvård. När det gäller vårdrelaterade arbetsuppgifter får de personliga assistenterna ta ett stort ansvar. Det kan vara otydligt vilket ansvar assistenter, assistansanvändare, assistansanordnare och vårdgivare har. Detta gäller både vid egenvård och vid hälso- och sjukvård på delegation. Av utredningen framgår att det finns ett stort behov av kompetensutveckling hos de personliga assistenterna.

Tillstånd för att bedriva personlig assistans

Sedan 2011 behöver privata bolag och kooperativ ha tillstånd från Inspektionen för vård och omsorg (IVO) för att bedriva assistansverksamhet. För att få tillstånd behöver personliga assistenters arbetsgivare ha kunskaper om assistansverksamhet och arbetsmiljölagstiftning, samt stabil ekonomi och systematiskt kunna leda, planera och följa upp sin verksamhet.

Staten har ett övergripande ansvar för personliga assistenters arbetsförhållanden

Utredningen bedömer att staten har ett övergripande ansvar för personliga assistenters arbetsförhållanden. Staten reglerar utförandet genom lagar och finansierar insatsen tillsammans med kommunerna. Det är arbetsgivarna som bär huvudansvaret för sina anställdas arbetsvillkor och arbetsmiljö. Men staten har, enligt utredningens bedömning, ett ansvar för att agera om det finns systemfel som gör att assistenter har dåliga arbetsförhållanden. Det finns tre huvudsakliga utmaningar för att säkerställa goda arbetsförhållanden för personliga assistenter och samtidigt trygga assistansanvändarnas självbestämmande. Det handlar om att ge tryggare anställningsvillkor, utveckla arbetsmiljöarbetet och minska osäkerheten om arbetsuppgifter. Statens bedöms ha bäst förutsättningar att hantera dessa utmaningar genom att använda styrmedel som bygger på kunskaps- och informationsspridning. Staten behöver också använda reglering och ekonomiska incitament för att förbättra villkoren för personliga assistenter.

Utredningens förslag kan sammanfattas i följande punkter;

- Ge Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram ett nationellt utbildnings- och kunskapsmaterial
- Kartlägga hur det förhöjda timbeloppet används
- Kartlägga hur vårdnära uppgifter tas om hand inom personlig assistans
- Ta fram ett kunskapsstöd för vårdnära uppgifter
- Låta de privata arbetsgivarna ta över sjuklönekostnaden från kommunerna
- Ställa krav på kollektivsavtalsliknande förhållanden för att få anordna personlig assistans
- Se över om hushållslagen behöver anpassas till dagens förhållanden.

Synpunkter och förslag

Förvaltningen anser att de förslag som utredningen tar upp är viktiga och betydelsefulla i det fortsatta arbetet med personlig assistans. Det är av stor vikt att assistenters anställnings- och arbetsförhållanden ses över samt att behovet av kompetensutveckling tillgodoses. En viktig del är att låta de privata arbetsgivarna ansvara för sin personals sjuklönekostnader på samma sätt som i alla andra branscher. Idag är det kommunen som står för sjuklönekostnader hos de privata assistansföretagen. Sedan 2011 krävs tillstånd från IVO för att bedriva personlig assistans. Det är av stor betydelse att uppföljning av de företag som bedriver assistans utvecklas och förbättras för att säkerställa att den personliga assistansen bedrivs med god kvalitet.

Susanne Leinsköld
stadsdelsdirektör

Ingrid Brännström
avdelningschef

Bilaga

Översyn av yrket personlig assistent (SOU 2020:01).

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Susanne Leinsköld, stadsdelsdirektör	2020-04-14
Ingrid Brännström, avdelningschef	2020-04-14